

Förslaget till ny långtidsbudget: maktförskjutning och nedskärningar

EU-kommissionens föreslagna sjuårsbudget har redan fått kritik och lär inte antas i sin nuvarande form. Nationalekonomen Harry Flam välkomnar ökad flexibilitet i budgeten men efterlyser stärkta mekanismer för uppföljning.

EU-kommissionens förslag till ny sjuårsbudget har fått hård kritik för stora nedskärningar i jordbruks- och regionalstöden samt för att den ger större makt till kommissionen och nationella regeringar på bekostnad av Europaparlamentet och regionerna. Det är knappast troligt att budgetförslaget går igenom utan kompromisser på dessa punkter. En stor del av stöden föreslås bli resultatbaserade och anpassade till nationella behov samt kunna omfördelas under budgetperioden.

Stora nedskärningar i jordbruks- och regionalstöd

Förslaget till ny sjuårsbudget innebär en real ökning med 0,24 procent av medlemsländernas bruttonationalinkomst (BNI) inklusive räntor och amorteringar på den så kallade faciliteten för återhämtning och resiliens (*Recovery and Resilience Facility*, RRF). Kommissionen föreslår också att ökningen inte ska finansieras med ökade bidrag i relation till ländernas BNI utan på andra sätt, bland annat genom att EU får en ökad andel av unionens tullintäkter.

En stor skillnad mellan nuvarande och föreslagna budget är att inkomststödet till jordbrukare föreslås minska reellt med ungefär 10 procent och stödet till mindre utvecklade delar av EU via regional- och sociala fonder med cirka 16 procent.¹ Dessa två anslagsområden svarar för ungefär hälften av den nuvarande budgeten och skulle få 44 procent i den nya.

Dessa nedskärningar möjliggör en mycket stor satsning på EU:s internationella konkurrenskraft samt på säkerhet och försvarsmateriel inom ramen för en

Tabell 1 Nuvarande och föreslagen sjuårsbudget i siffror, 2025 års prisnivå

	2021–2027	2028–2034
Mdr euro exklusive RRF	1 247	1 614
Mdr euro inklusive RRF	1 247	1 663*
% av EU:s BNI exklusive RRF	1,02	1,15
% av EU:s BNI inklusive RRF	1,13	1,26*

* Inklusive räntor och amorteringar på RRF

Källa: Europaparlamentets forskningstjänst

ny konkurrenskraftsfond, med vilken EU:s ramprogram för forskning och innovationer (*Horizon Europe*) planeras vara nära samordnad. Konkurrenskraftsfonden föreslås få motsvarande 23 procent av hela budgeten. En stor ökning föreslås också för transport- och energiinfrastruktur.

Det tredje anslagsområdet utgörs av EU:s bistånd i olika former till länder utanför EU (*Global Europe*). Biståndet föreslås öka med närmare 40 procent och utgöra ungefär 12 procent av budgeten. Det fjärde och sista anslagsområdet är administration med en oförändrad andel av budgeten på ungefär 6 procent.

Redan när kommissionen släppte sitt förslag till sjuårsbudget kom protester från medlemsländer, regioner och jordbrukarorganisationer mot nedskärningarna i jordbruks- och regionalstöden. Protesterna har varit så starka att EU-kommissionen tvingats att revidera sitt förslag genom att höja de föreslagna miniminivåerna på stöden.²

¹ Den exakta fördelningen kommer att bero på medlemsländernas prioriteringar.

² "What is being put forward now is a proposal to renationalise the budget of the European Union" enligt vice ordföranden för EPP, det största partiet i Europaparlamentet, citerad i *Politico* 9 november 2025.

Mer eller mindre av kollektiva varor?

Grovt sett kan en offentlig budget avse antingen så kallade kollektiva varor eller omfördelning av inkomster. En kollektiv vara för hela EU är en vara eller tjänst där vissa individers nyttjande av varan eller tjänsten inte påverkar andra individers nyttjande och som alla inom EU har nytta av. Exempel är EU:s satelliter för att samla in data om väder, klimat och miljö samt för kommunikationer. Konkurrenskraftsfonden kan nog räknas som en investering i kollektiva varor.

När det gäller EU:s budget kan ungefär hälften anses avse kollektiva varor (och tjänster) och hälften inkomstomfördelning, det senare i form av jordbruksstöd, olika former av regionalstöd samt stöd till länder utanför EU.³ Förslaget om en nedskärning av stödet till jordbruket och mindre utvecklade delar av EU kan sägas innebära att en större del av sjuårsbudgeten avser kollektiva varor.

En fundamental förändring med budgetförslaget är att 52 olika program med separata budgetar och regler slås ihop till 16 program med gemensamma regler. Den kanske viktigaste förändringen är att jordbrukspolitiken, regional- och socialfonder samt fisket – sammanlagt 14 olika program – slås ihop till Nationella och regionala partnerskapsplaner (NRPP), en för varje medlemsland. NRPP omfattar nästan hälften av förslaget till ny sjuårsbudget och ska förhandlas mellan EU-kommissionen och de enskilda EU-länderna varje år. Detta innebär att fördelningen mellan olika ändamål kommer att skilja sig mellan länder och över tid för varje land. EU-kommissionen vill på detta sätt göra budgeten anpassad till enskilda länders specifika behov och mera flexibel, eftersom man av erfarenhet vet att det under en sjuårsperiod uppstår behov av att göra omprioriteringar.

En annan fundamental förändring är att utbetalningar ska göras i etapper när olika delmål har uppnåtts och stoppas om detta inte sker, enligt samma modell som för RRF.

Maktförskjutning?

Kommissionens förslag till ny sjuårsbudget har – förutom när det gäller nedskärningarna till jordbruket och eftersatta regioner – kritiserats på bland annat följande punkter:

1. NRPP ska förhandlas mellan kommissionen och medlemsländerna och ska godkännas av Europeiska rådet. Förslaget till ny förordning har kritiserats för att det inte säkerställer medinflytande för regioner och Europaparlamentet.⁴

2. NRPP kritiserar vidare för att "åternationalisera" EU-budgeten och motverka gemensamt överenskomna mål (skapa ett EU *à la carte*). Kommissionen har garderat sig mot denna risk genom att föreslå att minst 38 procent av NRPP måste användas för inkomststöd till jordbrukare, 14 procent för att nå sociala mål och 43 procent till åtgärder för klimat och miljö.

3. Det är oklart vilka indikatorer och liknande som ska användas för att bedöma måluppfyllelse samt hur uppföljningen ska ske och fördelas mellan medlemsländerna själva och kommissionen.

Förslaget kräver starkare uppföljning

Kommissionens förslag till ny sjuårsbudget för 2028–2034 innebär att dess makt över användningen av hälften av budgeten stärks och att rådets och Europaparlamentets makt minskar. Det är inte troligt att förslaget kommer att godkännas utan att parlamentet får mer att säga till om. Rådet kommer förmodligen inte att ha några invändningar mot kommissionens förslag, eftersom medlemsstaterna får större inflytande än nu över "sin" del av budgeten.

Den ökade flexibiliteten när det gäller fördelningen av medel inom respektive medlemsland och över tid är bra, liksom att utbetalningen av medel görs resultatbaserad. Det är också bra att en större del av budgeten används för gemensamma mål och kollektiva varor för hela EU än vad som är fallet idag. Att medlemsländerna får mera makt över den del som nu används för jordbruks- och regionalstöd kräver dock att uppföljningen av medlems användning stärks.

³ Darvas med flera, *BIGGER, BETTER FUNDED AND FOCUSED ON PUBLIC GOODS. How to revamp the European Union budget*, Bruegel Blueprint Series 29, 2025. I praktiken är det ibland svårt att klassificera en viss vara som kollektiv.

⁴ Fyra partier i parlamentet krävde att kommissionen skulle revidera sitt budgetförslag som villkor för att börja förhandla, vilket den gjorde, se https://www.euractiv.com/content/uploads/sites/2/2025/11/Euractiv_Proposal-National-Plan.pdf.